

Diskusija s godišnje skupštine DAH-e

»Drugovi, pozdravljam ovu skupštinu u ime Izvršnog vijeća.

Moje je lično mišljenje, da ovakve skupštine nisu pametna stvar. Počeli smo naime zasebno održavati skupštine veterinara, a posebno skupštine agronoma, pa se pomalo na taj način razvijaju dvije klase, koje raspravljaju izvjesne stvari, koje nemaju nikakve veze s poljoprivredom, a niti sa socijalizmom. Za moj pojam bilo bi daleko interesantnije, da se drugovi agronomi i veterinari sastanu na raspravama oko konkretnih procesa sa svojih radnih mjesta. Da se sastanu na primjer, kad se radi o raspravama na unapređenju poljoprivrede i t. d., a ne da ovdje počinjemo raspravljati o poljoprivrednim stanicama i nitko ne progovori. Čini mi se da ovo ne vodi ničemu i da je ovakav način zastario. Na isti problem naišao sam i kod veterinara.

Da kažem nekoliko riječi o onom, što je govorio drug Momčilović.

Meni lično čini se, odnosno stvarno je tako da smo išli mnogo naprijed u organizaciji poljoprivredne službe, i taj napredak je velik, to veći, što smo imali užasan otpor u tom razvitku. Ja ne bih želio govoriti o onom, što je učinjeno dobro, već bih želio reći o onom što ne valja i što treba popraviti. Treba shvatiti da mi poljoprivredne stanice nismo formirali radi poljoprivredne stanice. Poljoprivredna stanica kao organizacija za sebe ne predstavlja ništa, a isto tako niti zadruga kao organizacija za sebe, a niti veterinarska stanica. Sve te organizacije u jednom zajedničkom radu predstavljaju mnogo, međutim, mi možemo danas konstatirati, da se niz drugova iz poljoprivrednih stanica izolirao i rade za sebe i provode izvjesne koncepcije, koje nisu u skladu s našim općim kretanjima i razvitkom.

Kad smo postavili poljoprivrednu stanicu kao instrumenat naše borbe, točno smo odredili zadatke stanice u sklopu cjelokupnog kretanja i odnosa na našem selu. Međutim, niz drugova promatra stanicu s agronomističkog stanovišta, i to s lošeg. Takve stanice postaju kočnica i štetne za naš razvitak i mi ćemo se morati oštrije i energičnije porazgovoriti s tim drugovima, koji unatoč upozorenja, ne misle raditi u pravcu u kojem teži cjelokupni naš razvitak.

Na tom postoje dva problema, i to sasvim različita.

Jedan je, da niz naših drugova ne shvaća što želimo. To su dobro namjerni ljudi, ali sporo shvaćaju. Ne mogu se ukopčati u naše cjelokupne probleme i teško uče ono, što je van njihova agronomskog znanja. Stoga treba te ljude učiti i kontrolirati ih kako stvari provode u djelo.

Drugi problem je čista politička opozicija. Tamo gdje se to nalazi, morat ćemo obračunati na drugi način. To je socijalistička zemlja, socijalistička vlast i ovdje se radi po određenom socijalističkom programu, i opozicija se ne će moći trpjeti. Neka se drugovi, koji misle da budu u opoziciji, zahvale i mi ćemo s puno razumijevanja primiti zahvalu. Ima drugih poslova.

Ne mora se raditi na tom vrlo osjetljivom polju, borbi na socijalističkom preobražaju našeg sela. Drugo predstavlja orijentacija naših poljoprivrednih stanica na organiziranju aktivnosti u borbi za socijalističku rekonstrukciju sela. Na raznim raspravama s drugovima u poljoprivrednim stanicama nastojali smo ukazati i upozoriti drugove na to, gdje je snaga agronoma, gdje je snaga poljoprivredne stanice, a gdje slabost. Sva ta upozorenja donijela su na izvjesnim mjestima pozitivne rezultate, ali u većini slučajeva pozitivnih rezultata nije bilo. Naše poljoprivredne stanice u svom radu i razvitku imaju veliku opoziciju poljoprivrednih dobara, uzevši kompletno. Naša poljoprivredna dobra, počevši od udruženja pa unaprijed, nisu shvatila ulogu poljoprivrednih stanica. Kotarski savezi i zadruge isto nisu shvatili, tako da je tu problem. U tom cjelokupnom kretanju imamo zadaću da se stalno borimo za cjelovito shvaćanje naših organizacionih mjera u borbi za socijalističku rekonstrukciju sela, i tu nam parcijalna sektorska pojedinačna shvaćanja ništa ne pomažu, nego sve kvare. Mi se trebamo boriti za unapređenje poljoprivredne proizvodnje, to je uloga i zadaća stanica, ovog odreda, koji je postavljen.

Međutim, kako su pojedini drugovi shvatili unapređenje poljoprivredne proizvodnje? To shvaćanje je takvo, da se agronomi stanica pretvaraju u prosjake i moljakaaju seljake »dodite, mi vas objeručke čekamo«, a seljak sjedi i razmišlja. Taj seljak, koji pretvara agronoma u prosjaka, dolazi na zbor, na sastanak i ne kaže da mu je pomogao agronom da dobije 40 metara kukuruza, nego kaže da mu nije pomogao i hoće da slisti društvenu pomoć. Sada se moramo klanjati tom individualnom kapitalisti, da mu stanica bude instrumenat, koja će iz državne kase uzimati novac i hraniti tu debelu puru. Ja govorim ono što sam slušao i gledao.

Ili drugo, poljoprivredna stanica u kotaru Vinkovci je direktna opozicija radi stupanja u ugovor zadruge sa seljakom za visoki prinos, zato jer se akcija visokih prinosa shvatila činovnički. Počelo se shvaćati da se poljoprivredna proizvodnja može dizati na papiru. Imamo slučaj s kukuruzom. Bajt je obuhvatio oko 150 seljaka, s kojima je išao na visok prinos kukuruza i sa svima je dobio izvanredne rezultate, a kad smo analizirali te rezultate, onda je priznao da nije uveo najsvršeniji agrotehnički proces, i da još ima rezervi za oko 30%. Međutim, u onom slučaju, kad idemo u borbu za visoki prinos i napravimo tablice kako se prinos dobiva i pošaljemo ih seljaku i dođemo na jesen da uberemo kukuruz, on je ostao isti, a seljak kaže da nije ništa postigao. Tako se proizvodnja kukuruza ne može podizati. Gdje nastaje problem, gdje je suština problema? Ona je u tome, što drugovi iz poljoprivrednih stanica ne će shvatiti, da se s individualcem seljakom ne može raditi, nego da treba imati grupu organiziranih seljaka. Bez takve organizi-

rane grupe, koja će imati svog predstavnika, s kojim će saobraćati agronom iz poljoprivredne stanice, nema unapređenja poljoprivredne proizvodnje i ne može ga biti. Ta organizirana grupa seljaka proizvođača kukuruza mora biti kontinuirana, oklopljena pod kontrolom. Kao najniži stupanj kontrole može održavati povjerenika za proizvodnju kukuruza, koji rukovodi u ogranku ratarskom proizvodnjom kukuruza. To je najnužnija kontrola, koja se mora osigurati. Kad agronom dolazi u selo, mora se tom čovjeku obratiti i taj čovjek mora sabrati seljake, koji proizvode kukuruz. Taj čovjek mora dobiti odgovarajući procent od više proizvodnje, mora biti materijalno zainteresiran. Polustručna snaga, koja će pomagati na ovom cjelokupnom procesu, dobit će se na taj način, da ćemo razviti takve kadrove i njih školovati, mlade seljake, koji će moći voditi ove ogranke i preko kojih ćemo provoditi politiku na selu, ili ne ćemo ništa uspjati. Jer umjesto da imamo ovako organiziranu grupu, dok tražimo po selu seljake, oni su otišli na razna mjesta i tako ih se ne može organizirati, a bez organizacije u selu ne može se raditi, što drugovi ne će da shvate. Zašto se mi mučimo sa svim seljacima, radimo na visokom prinosu? Taj plan nama ne će dati rezultate. Nitko se ne će organizirati. Ove godine ćemo progurati kako je, a na godinu poljoprivredna stanica i agronomi ne će imati pravo da se zakvače niti za jednog seljaka, koji nije organiziran.

U prvom redu za visoki prinos potrebno je imati sredstva. Nisu tu atmosferske prilike, već treba znati kako uložiti. Ako se ne daje, nema prinosa niti žita. To je prvi uvjet da se postignu visoki prinosi. Treba imati stalno obrtnih sredstava da se može ući u proces proizvodnje, a drugo, treba znati proizvoditi, a to seljak ne zna. To je vaš udio. Prvi udio je zadruga, koja ima novaca kao obrtna sredstva, a drugi udio vaš, koji dajete proces. Vi nosite glavnu ulogu na procesu i treće je seljak, koji radi. To su tri partnera, koji se udružuju u tom procesu proizvodnje i za to tražimo kooperaciju tih triju snaga. Na taj način mi smo proizveli zajedno. Ako ne preokrenemo tu terminologiju, situacija nam je slaba. Tu smo na slabom putu i premalo radimo. Ja vam garantiram da vi nemate zadružnih organizatora i da niste održali odgovarajuće kurseve s tim ljudima, da ih niste naučili agrotehnici, da im niste napravili takve tablice. On mora da bude za to ekonomski zainteresiran, da ima što više seljaka. Takva veza sa seljacom i takva veza poljoprivredne službe, to je od ogromnog značenja, na taj način dižu se kadrovi u selu, koji uzmu jedan cjelokupni rad u selu. Tvornice šećera razvile su cijele sisteme takvih kadrova.

Mi prosto molimo da se to radi, ali to čovjeku dosadi, jer se stvari ne rješavaju na takvom programu. Mi tražimo dobru volju i jednu orijentaciju u tom pravcu i bez toga nema izgleda da će biti uspjeha.

Druga je stvar, da se nama počeo razvijati jedan primitivizam, koji će nas koštati i glave, ako na vrijeme to ne otklonimo, a to je, da su se stvari počele postavljati tako, da je agronom određen unaprijed da bude zadružni rukovodilac. Agronom je agronom, majstor za poljoprivrednu proizvodnju, a zadružni rukovodilac je ekonomist, privrednik. Prijeti nam opasnost, da nam agronomi, time što se prihvate da budu zadružni rukovodioci, potpuno zanemare razvitak

zadruga. Imamo ne malo slučajeva, da nam agronomi kao rukovodioci u zadrugama počinju biti kočnica. Ne kažem da on ne treba biti rukovodilac zadruge, jer privredni rukovodilac može biti agronom, veterinar i t. d., prema tome ima pravo da bude privredni rukovodilac zadruge, ali agronom ne može biti svaki, to može biti onaj, koji je svršio fakultet, koji zna raditi. Dogodi se, da dolaze u zadrugu i umjesto da zahvate poljoprivrednu proizvodnju, oni se počnu loše baviti ekonomijom. Imamo dobrih drugova, koji su orijentirani na zadružnog rukovodioca, ispustili iz ruke poljoprivrednu proizvodnju i guraju sve moguće stvari, a poljoprivredu ostavljaju po strani i tako se događa obratno od onoga, što mi želimo. Takve stvari su nam vrlo opasne i prema tome moramo agronome što je više moguće čuvati kao organizatore poljoprivredne proizvodnje u zadrugi. Ako se netko razvije i ima više smisla za ekonomiju, neka se bavi tim, a ne da je time zadovoljio da je u zadrugi organ, koji vodi zadrugu, da je time riješio pitanje poljoprivredne proizvodnje u zadrugi. On radi sve ostalo, a poljoprivredna proizvodnja nam ide nazad. Na tu stvar sam htio pod svaku cijenu upozoriti.

Treća stvar je da je kod nas u zadrugama vrlo težak otpor za nove kurseve. Taj otpor za novi kurs daju gostioničari i trgovci u selu, i to je velika opasnost za naš dalji razvitak u selu i molim naročito rukovodiocima poljoprivrednih stanica da drže vezu s kotarskim savezom, razvijajte ogranke, stočarske, vinogradarske i t. d. Orijehtacija, da će poljoprivredu unapređivati trgovci, uzaludan je pokušaj i tu nema mogućnosti. Ali mi se ne orijentiramo tamo, gdje zadruge možemo izvući na novi kurs. U selu zapravo uopće nemamo zadruga, nego birtije i petrolejske prodavaonice i umjesto da stvaramo bazu za to, obilazimo privatne seljake, mi ih obuhvatimo maksimalno 150 u kotaru i time iscrpljujemo rad poljoprivredne stanice, što ne vodi ničemu. Ja vas molim da u tom pravcu ozbiljnije poradite zajedno s kotarskim zadružnim savezom i samim zadrugama u selu.

Problemi agronoma i veterinara. Tu se krv lije još uvijek. Ne znamo što želimo. Bije se bitka oko stočarstva. Agronomi kažu da su oni stočari, međutim stočar može biti onaj, koji se bavi stočarstvom. Kad tražimo agronome stočare, možemo ih na prste prebrojiti. Kod veterinara isto tako, tako da zapravo pričamo i borimo se nezavisno od mjesta, vremena i prostora, vršimo prepirke, a to ničemu ne vodi, već nas odvodi od konkretnih radova.

Nama treba ogromna masa intelektualaca na selu, koji će seljaka naučiti da organizirano radi na stočarstvu. Ako se pametnog seljaka izučiti, njega ćemo školovati. Ako agronom ima znanje, treba ga također potpomoći. Ako mu treba izvjesno znanje iz veterine, treba mu to dati tromjesečnim kursom. Ako treba veterinara priučiti da bude stočar, također ćemo mu to dati putem kursa. Prema tome, u selu treba stočara, koji će organizirati seljake i organizirano raditi na unapređenju govedarstva, svinjogojstva i peradarstva. Na tom poslu treba za 2.000 do 5.000 novih kadrova u selu. Tko bude bolje radio, taj će biti organizator, zadružni, društveni radnik i bit će priznat u našem općem pravcu, borbi za rekonstrukciju poljoprivrede. Ako tako stvari ne rije-

šimo, ako agronomi na veterinarskim skupštinama, odnosno skupovima ne budu govorili, da se agronomi trebaju davati stočarstvu, ili obratno, onda nema mira i održavat ćemo zasjedanja skupština, koja ne vode ničemu. Nama treba stanica, koja će točno znati kakve su mogućnosti na njezinu teritoriju. Kad je saznala proces, kako se dođe do maksimalnih prinosa, onda je stvoren tek preduvjet za rad, a ne rad. Ta saznanja, koja smo stekli, trebamo ih pod svaku cijenu prenijeti na organizirane proizvođače. Prijenos tih znanja na organizirane proizvođače po našem mišljenju jedini je mogući način, da se u okviru kotara organiziraju stalni kursevi, kursne škole, gdje bi učili rukovodioce ratarskih ogranaka za proizvodnju kukuruza, šećerne repe, uljarica i t. d. Nemojmo se bojati ljude učiti. Moramo ih naučiti kako treba proizvoditi, što treba svršiti za račun stanice, da se točno napravi kompletan program kultura i njihovi zadaci u tom programu, što treba svršiti sa seljacima. Kad smo to dobili od strane stanica, onda dođu zadrugni aktivisti i financijska služba. U selu postoji klub naprednih poljoprivrednika, gdje se sakupe svi seljaci, koji se hoće boriti za visoke prinose, i tu dolazi taj čovjek, kojega smo učili. Tu je jedan štab, gdje se ljudi uče i spremaju za cjelokupnu aktivnost. Odgovorni agronom napravi program i kasnije kontrolira kako se stvari odvijaju. Ako ne zadovoljavaju, treba dati novi prijedlog. Ako agronom ne bude tako radio, stanica ne će moći proizvesti, niti ćemo razviti kadrove, niti ljude na selu. Ako ne zahvatimo taj cjelokupni proces, onda nam ne trebaju poljoprivredne stanice, a niti zadruge. Tako drugovi u Vinkovcima ne rade i sami kažu seljacima da ne odgovaraju za visoke prinose. Mislim da je tako slično na cijelom području Hrvatske.

Što se tiče referata druga Magašića, rekao bih slijedeće:

Mi smo u Hrvatskoj napravili s ovim slučajem Jasenovac velik naprekađ i prijelaz Belja na takav sistem sigurno je jedan ogroman napredak. Međutim, treba shvatiti, da je to početak, a ne završetak akcije i tek sada smo se ozbiljno uhvatili u koštac s procesom proizvodnje za napredak poljoprivrede. Što nam nedostaje? U cijeli posao nismo unijeli uopće naučne faktore, da jurišamo na maksimum. Mi jurišamo na 35. To je jedna stvar, koja pokazuje da smo na početku. Mi moramo ići na to, da nam poljoprivredna gospodarstva ne mogu imati ispod 40 kvintala pšenice u prosjeku. Za tu orijentaciju treba nam ogroman rad na uređivanju posjeda i mi moramo ići na to. Tu treba učiniti razne stvari, koje je nauka već na drugim mjestima pokazala. Treba znati proizvoditi pšenicu. Ako tražimo maksimalni prinos pšenice od seljaka, onda je sasvim ispravno da tražimo na primjer na našim poljoprivrednim dobrima 60—70 metara pšenice. Netko će reći da toga nema, međutim, kad pogledamo inostrane materijale, vidimo da je 40 mtc/ha pšenice prosjek holandski, a da je čak i do 80 mtc/ha. Mi još uvijek pravimo velike rezerve u agrotehnici, idemo još uvijek na žmurke, ne poznajemo agrotehnički proces, ne znamo primjenjivati suvremenu agrotehniku. Na Jasenovcu planiraju drugovi vanredno racionalnu produkciju ječma. Američki prosjek je 1 sat i 25', a špice u proizvodnji pšenice su između 40 i 42'. Tu postoji još velika rezerva. Da li

postoji mogućnost da te rezerve istjeramo? Sasvim sigurno postoji. Na taj proces moramo ići pod svaku cijenu. U cijelom ovom procesu je vrlo interesantna uloga radnika, i to onih, koji nestaju s poljoprivrednih radova. Zapravo se mora izvršiti jedna ogromna selekcija, da dobijemo vrstu radnika, koji će moći preuzeti poslove petorice, da te najbolje radnike fantastično visoko plaćamo. Trebamo nastojati da oni posao izvrše kvalitetno. Mi moramo stvoriti na našim krupnim gospodarstvima minimalne normative, koje dobivaju vani najnaprednija gospodarstva. Naša gospodarstva su kod pšenice na trećini puta jednog suvremenog modernog svjetskog gospodarstva. Jasenovac je na trećini puta. Mi možemo kupiti tehniku, tu nema zapreke, ali moramo podešavati organizaciju rada, onda će se svesti radna snaga na tanak sloj i time se sve više diže kvalitet, znanje tih radnika, a to će dovesti do boljih plaća. Tu je suština cijele stvari. Mi odgađamo da primjenjujemo najmoderniji način proizvodnje na malim površinama zemlje i počinjemo odbacivati napor na koncentracije zemljišta. Poljoprivrednom gospodarstvu treba prići sa drugog stanovišta, a ne sa onog, s kojeg mi prilazimo, i tu smo još uvijek slabi.

Uloga mehanizacije

Mi treba da mehaniziramo poljoprivredna gospodarstva, a drugo, da mehaniziramo sela. Mi idemo na mehanizaciju sela sa stanovišta da nam mehanički park bude za akumulaciju i nismo pristaše toga da se strojevi daju na raspolaganje opće poljoprivrednim zadrugama, nego smo za to da se stave u t. zv. mehanički servis u selu i da služe poljoprivrednom gospodarstvu, općoj poljoprivrednoj zadruzi, a isto tako privatnom seljaku, s tom razlikom, da su plaće traktoriste vezane za prinos, a ostali troškovi ukalkuliraju se seljaku u proces obrade. Znači da kroz mehanički park ulivamo cjelokupnu diferencijalnu rentu. Inače dobivamo fiktivno utisak, da su rentabilnost gospodarstva pješaci, koji dijele diferencijalnu rentu sasvim neopravdano. Na socijalističkom gospodarstvu plaće se formiraju za pješake, a dobit se formira, koja ostaje kao čista dobit radnika, koji nije upotrebio stroj. Budući put je, da postepeno izbacimo pješake iz procesa proizvodnje.

Stvar progresa, gdje je ključ? Ključ je u tome, da na primjer imamo 46.000 Din troškova proizvodnje, dobit 32.000 Din, za nova dva kvinatala dodamo 2.100 Din troškova proizvodnje. Dobit se penje odmah za 5.000 Din. Od 46—48 treba nam 2.100 novih dodatnih troškova, dobili smo 7.000 novih produkata, od 7.000 novog produkta odbijemo dodatne troškove, znači ostane 5.000. Od 5.000 novih proizvoda dajemo 10 ili 20% kao dodatnu premiju, tako da dodatna premija ide u dva pravca, dobiva se od čisto novog produkta i drugo, stimulira na što manje materijalne troškove proizvodnje.